

művészeti albumokat cipeltek le az aluljáróba, és hosszasan magyaráztak valamit melléjük sodródott társaiknak, miközben a két alak felé mutogattak. 'Kompozíció', 'ikonográfia', sőt 'stílusparódia', 'miméziskritika' és hasonlók röpködtek a levegőben, néhányan odatódultak, s igyekeztek elkapni néhány szófoszlányt, a jól értesültek a kortárs művészetet emlegették. Távolabb kisgyerekes anyukák pisiltették pillepalackokba csemetéiket, jótékony lelkek hányózacskókat osztogattak. Némelyek pizzát rendeltek telefonon, amit a motoros futár csak nem kis nehézségek árán tudott hozzájuk eljuttatni. Alkalmi árusok állították fel itt-ott standjaikat, csempészek kínálták körbe illegális portékájukat, a szesz és a cigaretta ára egyik napról a másikra az egekbe szökött.

És ebben az isten tudja, mennyi ideig tartó várakozásban hallották meg végül az egyenletes kopogás zaját. Először a metróra gyanakodtak, mely már napok óta nem állt meg az állomáson, csak eldübörgött alattuk számkivetett utasaival. De rá kellett jönniük, hogy tévedtek, és nem is valami játék vagy szatyorba bújtatott házi kedvenc ad ki ilyen hangot, hanem egy vak kislány közeledik feléjük fehér botjával. A tömeg engedelmesen szétnyílt, néhányan hangoskodni kezdtek, de senki nem mert közbelépni. A kislány szótlánul, nyílegyenes léptekkel az öregember felé tartott, aki még mindig Aphrodité vágyakat keltő szobrát nézte Pügmalióknént. Mikor odaért, megállt előttük, fénytelen szemében ott tükröződött a két csodálatos szobor. Lágyan megérintette az öregember arcát, mialatt az továbbra sem vette le szemét szívyszerelméről. A tömeg felmorajlott, tekingettek körbe, hol maradnak a gyerek szülei. Ám akiket semmi nem tántorított el a látványtól, kristálytisztán láthatták, hogy a kislány a következő mozdulattal határozottan, de mégis gyermeki gyöngédséggel lezárja az öregember szemét, majd megfordul, és ahogy jött, szótlánul, nyílegyenes léptekkel eltávozik közülük.

A nagy sokára kiérkező halottkém jelentése szerint a halál mintegy hét nappal korábban állhatott be, de idegenkezűsége utaló jeleket nem találtak. A városban pedig azóta is makacsul tartja magát a szóbeszéd, hogy az istennő szobra a nagy felfordulás közepette valahogy nyomtalanul eltűnt a forgatagban.

Parti Nagy Lajos

A TEREMŐRNŐ

Nincs még egy múzeum, ahol ilyen finom és arisztokratikus lenne a büféből szétszüremlő kávéillat. Ez hiányozni fog, akkor is, ha én huszonnyolc éven át otthonról hoztam magamnak a kávémat.

Higgyék el nekem, arisztokratikus akkor is, ha ott rezeg mögötte az égő disznószőr rurális, egyszerű szaga, már-már búze, meg a fura, ferde lángé, sose érttem, mért nem gyullad meg tőle a boltosék ablaka. Vagy inkább fogadósék, amennyire a cégtáblából ki tudtam következtetni. Ehhez jön a télszag, hóé, jégé, gyerekuncogásé, ahogy a tavacsák dobbá fagyott bőrén korcsolyáznak.

A vadászok sose érdekeltek, a kutyáik is csak annyiban, hogy nem ijed-e meg tőlük Mayken. Egy nyolcéves leányka persze hogy fél. Hamis, bugris kutyák ezek, akármilyen soványak. A szegénység nem tesz keccsessé. Élessé tesz, keccsessé nem.

Egyszerű történet az enyém, főleg, ha valaki nem kutat ellentmondások, pláne magyarázatok után, hanem elfogadja azt, ami van, illetve volt. Lett. Elhinni nem kell, hisz tudjuk, az a hit, ami nem kételkedik, halott hit.

Ma látogatóként jöttem ide, lényegében az igazgató asszony kérése ellenére, bár csak a belépéstől tanácsolt el, attól nem, hogy, ha már itt vagyok, összefoglaljam ezt az én esetemet. Tán még örülne is, azt gondolná, s joggal: minél inkább bolondnak nézetem magam, annál jobban járunk mindannyian.

A vizsgálatba természetesen nem vontak be, egyetlenegyszer hallgattak meg bizottságilag, itt a kép előtt, ahol most állok, egy nyomozó, az igazgató asszony és egy doktor Nemtudomki, nyilván elmeorvos. A két férfi zavarodottan hümmögött, nézett az igazgató asszonyra, hogy esett-e kár a festményben. Az csak rázta a fejét, fehér volt, mint a hó.

Úgy higgyék el, el se vitték a képet, éjszakánként vizsgálgatták, hoztak mindenféle finom gépet, ezt visszahallottam a fegyveres kollégáktól. Telt az idő, de továbbra sem vádoltak semmivel. Aztán nyugdójaztak, s négyszemközt, nem hivatalosan fel lettem szólítva, hogy kerüljem el a múzeumokat, ezt is, és ha lehet, a többit is a naprendszer területén.

Nem részletezném, de hozzátartozik, hogy régi teremőrcsaládból származom, a nagypapám bizonyos Ludwig Ernst múzeumában szolgált Budapesten, s a halálos ágyán egy zsebórát meg egy citromot emlegetett a fél szájával, ami nem benuult le a stroke-tól. Az ő unokatestvére a vasfüggönyön túl, egy vidéki magyar városka múzeumában volt fegyveres teremőr. Titokzatos körülmények között távolították el, két évre rá meg is fulladt horgászás közben. Magával rántotta a titka, amiről az apukám sem tudott többet.

Az biztos, hogy a Béla bácsi kirúgásáig ott őrizték Lucas Cranach egy Madonnáját.

Nyolcéves voltam, amikor a magyar forradalom után Bécsbe kerültünk. Miután kijöttünk a lágerből, apám, legnagyobb elképedésünkre, egyszer csak vett egy virágboltot, aztán még egyet. Csak a halála előtt árulta el, hogy amikor menekültünk, a Fertő tó sekély, sárba hajló vizében talált egy hangszertokot egy zenekari kürttel, ami annyira értékes volt, hogy megalapozta az életünket. Ha igaz, ha nem, mondjuk, ilyesmit elég nehéz kitalálni, tisztességesen megéltünk. Egyébként a haláláig magyarul beszéltem vele, de ezt az én történetemet már nem merném magyarul elmondani.

Mindazonáltal németül se könnyű, akármennyire egyszerű is.

A lányom itteni mértékkel nézve nagyjából harmincegy éves. Értelmes, de nem entellektüel. Széles arcú, tenyeres-talpas, ez nem okoz neki problémát. Régebben súlyt lökött, jégvitorlázott, most profi curlingjátékos, elég vicces, ahogy csúszik az a kolonc a jégen, és söprögetnek meg lehelnek előtte sikoltozva. 2000-ben, mikor tizennyolc éves lett, behoztam, hogy nézze meg legalább a mostohahúgát, mármint azoknak a boltoséknak a kislányát, akiktől... szóval, hogy honnan is hoztam én ki ötlet. Milyen mélyről.

De nem érdekelte, hülye vagy, mama, jobb lenne, ha megmondanád, ki az apám. Ha egyszer esküszöl rá, hogy nem a Pockl.

Hát, az biztos nem, édes lányom. A Pockl. Ő volt az első, aki kiejtette a száján, hogy elvesz feleségül. Virágkötést tanultam, falevélfestést, ikebanát, mire várjak? Aztán ki-

derült, hogy a hisztériáig menően nem akar gyereket. Lényegében az a bajom veled, hogy nő vagy, mondta a szemembe. Nyitott borotva vagy, félek tőled. Pedig én félttem tőle, mert nagyon hirtelen haragú volt, lobbant, mint a teavíz. Érthető, hogy már a negyedik hónap végén voltam, mikor megmondtam neki.

Autóban ültünk, gondoltam, ilyenkor csak nem bánt, kezében a kormányval. Úgy látszott, hogy nem is, aztán mégis belehergelte magát az őrjöngésbe. Addig-addig, hogy azt üvöltötte, inkább megdöglünk, Erika, és a rózsával teli furgont nekivezette egy penzingeri buszmegálló kőfalának. Ott helyben meghalt, engem meg műtöttek évekig, mindenem átfűrődött, toldoztak-foldoztak, se méhem, se semmim nem lett, de éltem.

Na, ez maradt a Pocklból, a lidércnyomás, a frauság meg a bicegés, ami a korrallal egyre rosszabb. Beiratkoztam egyetemre, de abbamaradt, a virágoktól hánytam, aztán lett ez a munka, a teremőrség, kell ugyan állni, de le lehet ülni, finom, tiszta munka, egy múzeum nem gyár, vannak tanfolyamok, az, hogy beszélek magyarul, tiszta haszon.

Arra többször megesküdtem Maykennek, hogy nem a Pockl az apja.

De akkor ki, nevezd meg!

Úgy vettelek magamhoz, mondtam.

Ne kamuzz, megnéztem, te vagy a vér szerinti anyám.

Mit feleltem volna neki? Ha az igazat nem akarja máig sem elhinni.

Pont ilyen görnyedten állt ott a sziszegő disznó mellett, mint ez a mostohakishúga, csak magasabb volt, hajszállal talán vékonyabb. Néptelen hétköznap délelőtt volt, két teremmel arrébról megéreztem a szőrszagot, a feketülő bőr fájdalmas illatát, pont azt, amit gyerekkoromban a városkában, ahol a Cranachot őrizték. Hallucinálok, gondoltam, biztos, valami vezeték vagy valamelyikünk gyapjúkendője a fűtőrács fölött, de nem jelzett a rendszer, és egy kollégám sem érzett semmit. Egy hónapja dolgoztam itt, 1985 tele volt, két napja esett le a hó.

Amikor aztán módomban lett rá, idekértem magam a Brueghelekhez. Mindennap körbeszagoltam, enyhe szőrszag, hőszag, de semmi más.

Pár évig a *Gyermekjátékok*at néztem, lassan, higgadtan, azt mondhatom, centiről centire.

Egy idő után az okosabbja megismert, láttam a csibész kis tekintetükön, ahogy elkapták rólam, de semmi egyéb.

Ne higgyék, hogy ki tudnak ismerni egyetlen képet is.

Aztán egyszer, tulajdonképpen véletlenül, a szemem sarkából érzékeltem, hogy a hazatérő vadászok mögött Mayken megmozdítja a fejét. A kutyákra sandít, és meglátja, hogy látom. Először azt hittem, a szokásos érzéksalódás, mert a Pockl halála óta volt káprázatom is, fejfájásom is bőven.

Másnap hiába szuggeráltam, nem történt semmi.

Hetekig csak a telt havas semmi, jártam a *Gyermekjátékok*hoz, de azok meg voltak sérteve, néztek süketen maguk elé.

Aztán '88 decemberében, karácsony előtt nem sokkal, Mayken felém fordította a lusta kék szemét, a nyolcéves kormos kis arcát. Épp aznap határoztam el, hogy a karácsonyfa árából altatót veszek, meg egy üveg konyakot.

Félsz a kutyáktól, kérdeztem sűgva, egész közlelről.

Bólintott, kicsit közelebb tette a klumpáit egymáshoz.

Ezentúl nem kell félned. Maykennek foglak hívni, mondtam neki, de erre nem felelt, igaz, az arcát se fordította vissza.

Nincs sok arc ezen a festményen, voltaképpen egy sincs, csak arcélek, didergő sütőtökszeletkék, a boltsné menyének a debil szája, nagy orra. Vagy fogadósne. Ez a mostani leánka lehet, hogy az övé, nem mintha egyszer is rám nézett volna, hogy tudnám. Megértem, ha haragszik rám, de én kettőhöz már öreg vagyok. S a másé nem senkié, minek vegyem el.

Száz év óta ez volt a leghidegebb december, a varjak lefagytak az ágakról. Mayken odavett gyerek volt, világított a kék szeme, nyári telihold volt a képe. Abból is látszik, hogy nem ide született, hogy betegesen félt a kutyáktól.

Vettem fát, de eltelt még egy karácsony.

Lassan szelídült meg, ha néha ketten maradtunk, egyenesen rám nézett, mintha mondott is volna valamit, kis párafelhő maradt az arca előtt olyankor, vattacukor-sejtelem. Az átlaglátogatónak föl se tűnt volna, ha nincs ott, de ezt mégsem mertem kockáztatni, bármikor jöhet valódi ellenőrzés, meg ott vannak a kamerák is. Ezzel nem lehet viccelni, gondoltam, és mást találtam ki.

A hátsó tavacsán van egy pár, a férfi kapacitálja a nőt, huzakodnak, mintha táncolnának. Nézi őket két kicsi batyu, hajszálra egyformák. Elkezdtem sugdosni a bal oldali fülébe. Tudom ám, hogy te vagy a fogadósék édes lánykája! Leküldenek asszonyanyádék szurkos madzagért, te meg itt bámuldozol? Szedd a lábad, ha sötétedés előtt föl akarsz érni! Aló mars, ha hazaérsz, kapsz pörzsölt fület. Nem moccant, de tudtam, hogy hallja.

Mayken addigra hajlott a szökésre. Egyszer annyira elmosolyodott, hogy a tüzet tápláló férfi meglegyintette a kézfejjével. Visszafordult, meggörnyedt. Ha akkor beküldik a házba, biztos, hogy belehalok.

A kis batyu a jégről elindult a dombra, poroszkált a fehér földszávon.

1990. január 18-án reggel Mayken nem volt a képen, nem állt senki a disznó tátott szájánál. A férfi forgatta a fejét egy darabig, aztán vállat vont, táplálta a tüzet tovább. Azt hittem, elájulok, izzadtam, mindenem remegett. Úristen, mit csináltam!

De úgy képzeljék el, senki nem vett észre semmit, jöttek, néztek, el voltak ragadtatva, mentek tovább. Dél körül maga az igazgató asszony hozott egy csoportot, japán üzletembereket, lelkesen magyarázott az apró részletek fontosságáról, a fő- és mellékalakok bonyolult rendjéről, arról, amiből írta a doktoriját.

Délután felbukkant egy pici, bebagolyált fej a domb peremén, mire bezártunk, ott állt a mostohakishűg a jégről, mutogatott lefelé, az anyja kicsit rázta az öklét, de dolog volt, az volt a lényeg, megvan a gyerek. Nem az a gyerek, de megvan. A disznó miatt jobban izgatták magukat.

Maykent felneveltem, az egyszerűség kedvéért Pockl lett, mit csináljak? Megéltünk a fizetésemből, semmi luxus, addigra apám új felesége, vagyis hát özvegye elrúlettezte meg előriáskerekezte a virágboltokat. Avval együtt megvolt, ami kellett.

Idén ősszel kedvesen felszólítottak, hogy kérjem a nyugdíjazásomat, nekem is jobb lesz, huszonnyolc év után, amit szeretetben, megbecsülésben töltöttem el. Rosszulesett, de annyira azért nem, hogy emiatt kérjek kihallgatást az igazgató asszonytól. Muszáj beszélnem vele, ezt éreztem. Nem tudom, mi ütött belém, azt sem, hogy gyónni akartam inkább vagy eldicsekedni.

Igazgató asszony, mondtam neki, tetszik tudni, ki az én lányomnak az apja?

Mayken, ugye, így hívják, mosolyodott el. Most már kész kis nő lehet.

Harmincegy éves, mondtam, és idősebb Pieter Brueghel az apja.

Érdekes, névrokona a mi büszkeségünknek, mondta az igazgatónő kedves, ám kissé becsukódó arccal.

1565-ben született, mondtam.

Mármint kicsoda, kérdezte, és maga elé húzta a retiküljét.

A Mayken. Nem vagyok bolond, mondtam.

Persze, mondta. Ő minden segítséget megad, bár nem hiszi, hogy ez művészettörténelési kompetencia lenne.

Pedig az, mondtam, s kértem, fáradjon ide velem a képhez. Annyira meg volt lepődve, hogy jött.

Nem lát valami különöset az igazgató asszony?

Nem, mondta, de azért elsápadt.

Akkor előadtam, hogy mi történt '85 és '90 között. S hogy ennek épp huszonhárom éve, de senki nem vett észre semmit, viszont én azt akarom, hogy ő tudja meg. Nem akarok elmenni anélkül, hogy tudná.

Bólogatott, hallgatott, oda-odapillantott a képre, de csak mintegy mellékesen, a kedvemért. Nem merte nézni, félt, hogy azzal komolyan vesz egy ilyen képtelenséget.

Jól van, Frau Pockl, holnap megbeszéljük, mondta végül, most mennünk kell. Zárás volt, jöttek a fegyveres őrök, ez megnyugtatta.

Másnap azzal az indokkal, hogy új fotókat és posztereket készítenek a *Vadászokról*, lezáratta a termet.

Egy hétig csönd volt, akkor autó jött értem, behoztak, meghallgattak. Egy szavamat se hitték. De azért amikor indultam kifelé, az igazgató asszony utánam szaladt az üres folyosón. Megállított, szúrósan és könnyesen a szemembe nézett. Tátogott, nem tudott megszólalni. Frau Pockl, mondta végül, jaj, Frau Pockl – és hosszan, rémülten rázta a kezemet.*

Ugye, nem kell kérnem, hogy ne jöjjön többet.

Nem, mondtam, úgyhogy bocsánat, itt sem vagyok.

* Frau Pockl 2013 őszi nyugdíjazása után kissé megváltozott. Ahogy lánya fogalmaz, elmentek neki otthonról. Maykent újabb DNS-vizsgálatra beszélte rá, ami ugyanazt mutatta, mint az előző, vagyis hogy Frau Pockl az ő vér szerinti anyja, az apára nézve a vizsgálat nem tud felvilágosítást adni. Frau Pockl felülvizsgálatot kért, hisz minden lelet azt erősíti meg, hogy kivették a méhét az autóbalesete után, gyermeket szülni tehát semmilyen körülmények között nem tudhatott. Az ellentmondást mindaddig nem igyekeznek feloldani, míg Frau Pockl fel nem jelenti magát képrongálásért, így az újabb vizsgálatot le kell folytatni. A képen semmiféle elváltozás kémiaiilag nem lesz kimutatható, ahhoz beavatkozás vagy rongálás szándékával nem nyúltak hozzá, az meg nem sérült. Erről hivatalos jegyzőkönyv készül. Az igazgatónő szörnyű gyanúját saját disszertációja egy mondatára és sajnos az összes 1990. január 18. előtti reprodukció alapos, méretarányosított vizsgálatára alapozza. Az ominózus kislány minden vizsgálat szerint magasabb, mint a képen jelenleg látható, 1:1 méretre kivetítve legalább 8-10 centiméterrel. A '90 előtti felvételek tanúsága szerint hátul a jégen, a táncoló pár közelében viszont sosem állt két kicsi alak, csak a most is ott látható egy. Az igazgatónő felhívja Frau Pocklt, lassan összebarátkozik vele. Nem pályázik többé a posztra, magánemberként eljár a volt teremőrnőhöz, faggatja, beszélgeti. A közös képnézéstől Frau Pockl elzárkózik, miután szembesül a két kis alak problémájával. A volt igazgatónő utánajár a család teremőrtörténeteinek, a magyarországi Tömpemizsér városában a dologra senki sem fog emlékezni, pontosabban, van, akinek rémlik, hogy a Cranach titokban visszakérült az Ermitázsba, ahol nyoma veszett, az igazgató pedig, bizonyos Tanyász, elborult elmével halt meg. Ernst Lajos citromtörténete viszont igaznak bizonyul, Monet *Egy citrom* című képe, 1913 előtt, már amennyire leírás van róla, két fél citrom volt.